

Quick scan ecologie & vleermuizen Mesos Ziekenhuis te Utrecht

Quick scan ecologie & vleermuizen Mesos Ziekenhuis te Utrecht

Auteur P.J.H. van der Linden
Opdrachtgever Vectis b.v. Real Estate Consultancy
Projectnummer 13.035
Ingen augustus 2013
foto omslag het ziekenhuis

Els & Linde B.V.
Dr. A.R. Holplein 1
4031 MB Ingen
tel: 0344 - 642517
fax: 0344 - 600832
mob: 06 - 27564247
e-mail: vanderlinden@elsenlinde.nl

Inhoud

Inleiding	4
Beschrijving	5
Waarnemingen	8
Analyse	11
Conclusie	12
Literatuur	13

Inleiding

Voor het Mesos-ziekenhuis te Utrecht worden plannen voorbereid voor sloop van de huidige gebouwen om ruimte te maken voor nieuwbouw. Voor de ontwikkelingen wordt een ruimtelijke procedure doorlopen. Onderdeel van die procedure is een onderzoek naar het effect van de plannen op beschermde natuurwaarden.

Voor het project is in eerste instantie een quick scan uitgevoerd. In dat oriënterend onderzoek werd geconcludeerd dat vleermuizen niet zijn uit te sluiten. Daarom is direct een afdoend onderzoek naar vleermuizen gestart. In het voorliggende rapport wordt over zowel de quick scan als over het afdoend onderzoek naar vleermuizen verslag gedaan.

Voor een quick scan wordt een schatting gemaakt van de kans op het voorkomen van beschermde soorten. De beoordeling vindt plaats op basis van aanwezige habitat, landschapselementen en landschapsstructuur van de omgeving. Er wordt gezocht naar sporen en mogelijke aanwijzingen van potentieel aanwezige beschermde soorten. Het oordeel en de bevindingen worden getoetst met een desktop onderzoek naar verspreidingsgegevens. Om een goede indruk te krijgen van de potentie is door een ecooloog een bezoek gebracht aan het plangebied. Aangezien vleermuizen niet waren uit te sluiten is aansluitend een afdoend onderzoek aan deze soortgroep uitgevoerd.

Globale ligging van het plangebied.

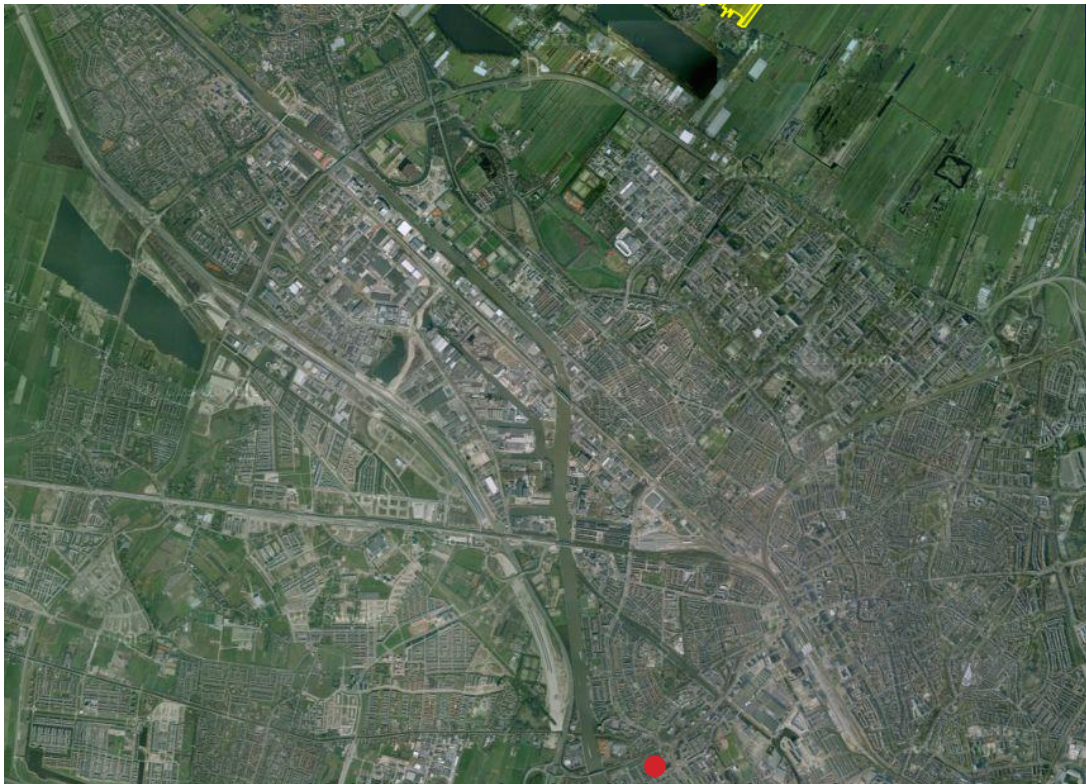
Beschrijving

Het ziekenhuis ligt vlakbij enkele brede en drukke wegen. Het plangebied ligt volledig binnen de bebouwde kom van Utrecht. De gebouwen bestaan deels uit hoogbouw en deels uit laagbouw. Verder zijn er een prefabricat gebouwen aanwezig. De laagbouw wordt niet gesloopt en behoudt de huidige functie. De hoogbouw en de prefabricat wordt gesloopt om ruimte te maken voor nieuwbouw. Op het terrein zijn twee parkeerplaatsen aanwezig.

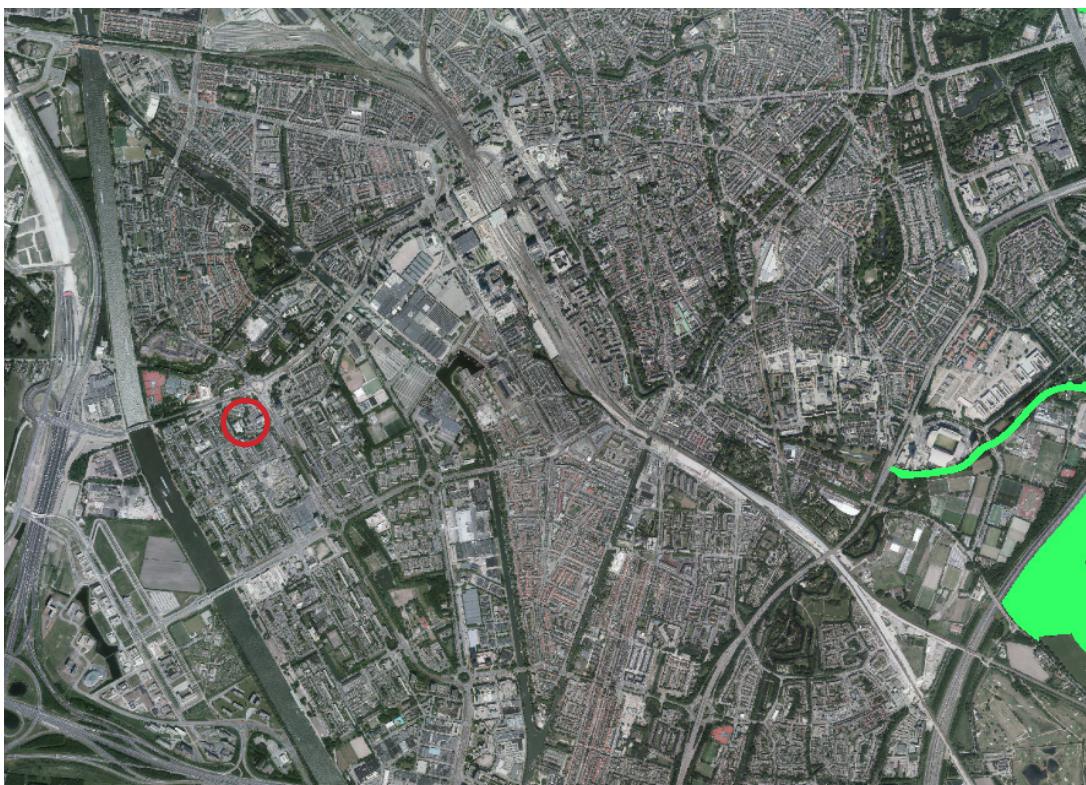
Tussen de gebouwen en langs de rand van het plangebied zijn goed ontwikkelde groenstructuren aanwezig, voornamelijk bestaande uit bomen en struiken. Op de parkeerplaats voor de hoofdingang staan eveneens bomen.

De beschermde natuurgebieden die onder de Natura 2000 vallen of die als Beschermd Natuurmonument zijn aangewezen liggen allen op grote tot zeer grote afstand. De sloop van het gebouw en de nieuwbouwplannen hebben geen enkel effect op de doelstellingen van deze gebieden. Ook de gebieden die vallen binnen de ecologische hoofdstructuur liggen op grote afstand van het plangebied. Ook op de doelstellingen van de ecologische hoofdstructuur hebben de geplande werkzaamheden geen enkel effect.

Globale ligging van het plangebied ten opzichte van het Natura 2000 gebied.

Globale ligging van het plangebied ten opzichte van de Ecologische Hoofdstructuur.

Werkwijze

Het inventariseren van vleermuizen binnen de planlocatie bestaat uit verschillende onderdelen. Deze zijn allen gericht op het vinden van de vaste verblijfplaatsen van vleermuizen. Immers alle vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn strikt beschermd via de Flora- en Faunawet; alleen voor een groot maatschappelijk belang met dwingende redenen wordt een ontheffing van de bepalingen in de wet gegeven. Vaste verblijfplaatsen zijn ook beschermd als deze tijdelijk niet gebruikt worden. De belangrijkste vaste verblijfplaatsen die in theorie binnen de planlocatie aanwezig zijn: winterverblijfplaatsen, zomerkolonies, vliegroutes en paarterritoria. In voorkomende gevallen kunnen - voor de soort essentiële - jachtgebieden eveneens als een vaste verblijfplaats gelden.

Voor het zoeken naar de zomerkolonies van vleermuizen, is de periode van mei- tot half juli de optimale onderzoektijd. Voor de (kraam) kolonies is het noodzakelijk minimaal tweemaal, met een interval van drie weken, te inventariseren. Vleermuizen gebruiken verschillende verblijfplaatsen naast elkaar, terwijl de verblijfplaatsen niet continue gebruikt worden. Voor de inventarisatie van de paarterritoria zijn eveneens twee inventarisatieronden noodzakelijk. Deze worden uitgevoerd vanaf half augustus en hebben minimaal vijf dagen tussenruimte. Binnen de bebouwde kom zijn vooral de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) te verwachten. In gebouwen met grote zolders is eveneens de gewone grootoorvleermuis te verwachten (*Plecotus auritus*). De gewone dwergvleermuis en de laatvlieger zijn soorten die in gebouwen een verblijfplaats hebben en daarvoor nauwe ruimten benutten. Het gaat hierbij om spouwmuren of plekken onder het dakbeschoot.

De omstandigheden tijdens de inventarisatieavonden waren gunstig. De weergegevens alsmede de inventarisatiedagen zijn in de onderstaande tabel (bron: KNMI) weergegeven. De inventarisaties zijn telkens ongeveer een uur voor zonsopgang gestart en gestopt op het moment dat er geen goed zicht meer was op uitvliegende dieren.

De vaste vliegroutes zijn als twee afzonderlijke typen te verdelen: enerzijds de routes die hoog frequent gebruikt worden tussen de kolonie en de jachtgebieden en anderzijds de vliegroutes naar de winterverblijven. Het onderzoek naar de vliegroutes tussen kolonieplek en jachtgebied zijn gelijktijdig met de inventarisaties van de kolonies uitgevoerd.

Voor de herkenning van de vleermuizen is gebruik gemaakt van een batdetector. De batdetector vertaalt de onhoorbare (ultrasone) geluidspulsen die vleermuizen gebruiken tijdens het vliegen en het jagen op insecten naar voor de mens hoorbare geluiden. Met deze hoorbare geluiden is een geoefend oor

in staat om een spectrum aan soorten te determineren. Van de waargenomen vleermuizen worden geluidopnamen gemaakt voor nadere analyse.

Waarnemingen

Het terrein is op 19 mei 2013 bezocht voor een quick scan en aansluitend een eerste inventarisatie van vleermuizen. De tweede en derde voorjaarsinventarisatie van vleermuizen is uitgevoerd op 4 juni 2013 resp. 25 juni 2013. De inventarisatie van de paarterritoria is uitgevoerd op 22 augustus 2013 en 30 augustus 2013. Alle inventarisaties zijn ruim voor zonsondergang gestart en afgesloten toen de duisternis verder onderzoek belemmerde.

Voor de quick scan is gezocht naar sporen van beschermde dieren en is gezocht naar potentieel aanwezige beschermde planten. Naast het onderzoek aan sporen is gelet op potentiële invliegopeningen voor vleermuizen, huismus en gierzwaluw. Daarnaast is op basis van het aanwezige habitat en landschapselementen geoordeeld of er beschermde planten en dieren aanwezig kunnen zijn.

■ Vegetatie

De belangrijkste begroeiing bestaat uit de groensingels tussen de gebouwen en langs de Trumanlaan. De laatste vormt een visuele afscheiding tussen de woningen en het ziekenhuisterrein. De groensingel langs de Trumanlaan heeft aan de rand van de woningen een grasveld voor de boomsingel. Op het terrein staan verder verschillende bomen, deels in laanachtige structuren. De groensingels en de “losse” bomen zijn aangeplant en hebben slechts sporadisch een

Het gebouw waarin de zomerverblijfplaats is gevonden.

subspontane begroeiing van inheemse wilde planten. Er zijn geen beschermde soorten aangetroffen of te verwachten.

Op de straatverharding is een zwak tot matig ontwikkelde tredvegetatie aanwezig die niet goed op naam is te brengen; waarschijnlijk is het een zwakke vorm van de Associatie van vetmuur en zilvermos (*Bryo-Saginetum procumbentis*) dat in Nederland zeer algemeen is binnen de bebouwde kom. Binnen deze vegetatie worden geen beschermde soorten verwacht.

■ **Zoogdieren**

Aan verschillende gebouwen zijn potentieel geschikte invliegopeningen voor vleermuizen gevonden. Er zijn verscheidene openingen – naast de stootvoegen – die door vleermuizen gebruikt kunnen worden. Ook de omgeving is geschikt als jachtgebied voor vleermuizen. Er zijn geen holle bomen aangetroffen op het terrein.

Andere beschermde zoogdiersoorten dan vleermuizen zijn niet te verwachten. Het habitat dat in een stedelijke omgeving aanwezig is, is niet geschikt voor deze zoogdieren. De inventarisatie van vleermuizen wordt verderop in het rapport besproken.

■ **Vogels**

Binnen de bebouwde omgeving zijn twee vogels potentieel aanwezig die het hele jaar beschermd zijn. Het gaat om de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*). Op hoogbouw kan de slechtvalk (*Falco peregrinus*) wor-

den aangetroffen. De andere vogels van de bebouwde zijn “slechts” gedurende de broedtijd beschermd. Bij het beoordelen is daarom specifiek gelet op de mogelijke aanwezigheid van slechtvalk, huismus of gierzwaluw. Beide vogels zoeken in (op) gebouwen een gelegenheid om een nest te maken. Gezocht is daarom naar mogelijkheden waar de vogels met een vaste verblijfplaats een nest kunnen maken. Deze zijn niet gevonden. Aanvullend is tijdens de inventarisatie van vleermuizen gelet op de aanwezigheid van deze soorten. Voor de huismus is gezocht naar zingende mannetjes – deze zijn een goede aanwijzing voor aanwezigheid van broedende vogels. Voor de gierzwaluw en de slechtvalk is gezocht naar jagende dieren boven de bebouwing. De soorten zijn niet aangetroffen binnen het plangebied.

In de groensingels zijn enkele broedende vogels aangetroffen die tijdens de broedtijd beschermd zijn. Het gaat hier om soorten als de houtduif (*Columba palumbus*) en de merel (*Turdus merula*). Andere vogels zijn niet aangetroffen, maar ook niet uit te sluiten – de inventarisatie was hiervoor niet gericht genoeg.

■ **Overige soorten**

De overige soorten zijn niet aangetroffen. Het zijn soorten met een zeer specifiek leefgebied, dat alleen in natuurgebieden aanwezig is, of soorten die oppervlaktewater nodig hebben (vissen, amfibieën). Het habitat en de omgeving is niet geschikt voor deze soorten.

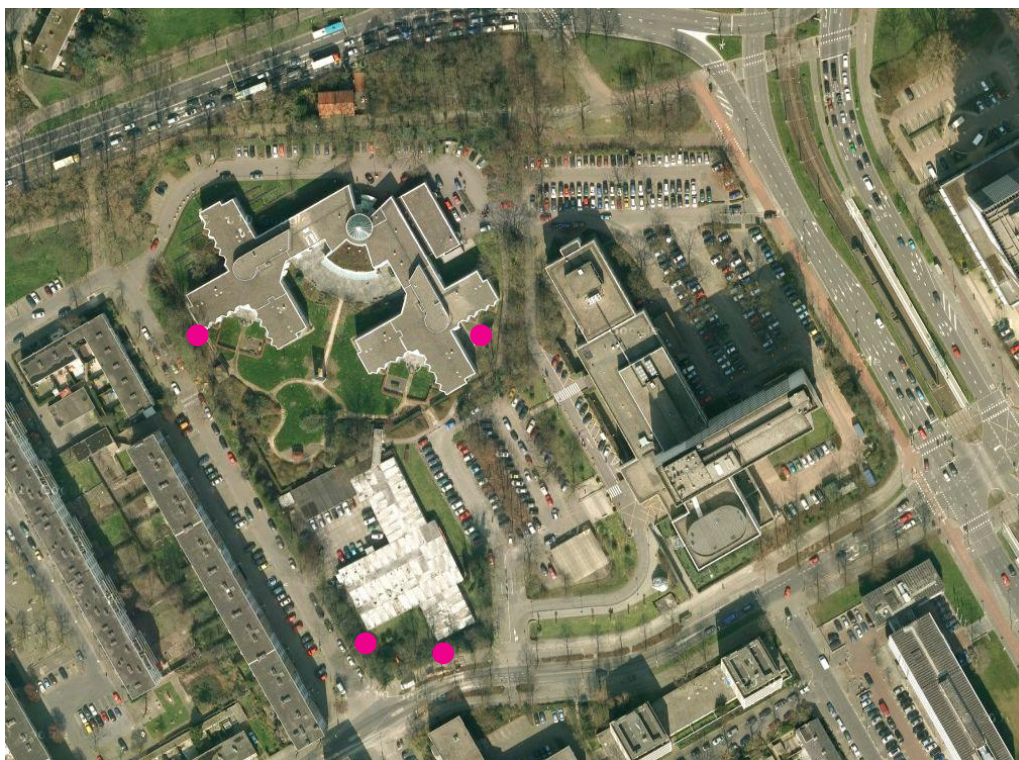
■ **Vleermuizen**

Het terrein is in het voorjaar driemaal bezocht in de avonduren om de vleermuizen te inventariseren. In de nazomer is het terrein tweemaal bezocht om de paarterritoria te inventariseren. Daarmee is een afdoend onderzoek conform het protocol van de Gegevensautoriteit Natuur uitgevoerd.

Gezien de omvang van het terrein is op de eerste avond (19 mei 2013) een globaal onderzoek uitgevoerd om te onderzoeken of er vleermuizen aanwezig zijn en waar de hoogste concentratie jagende dieren aanwezig is. Dat onderzoek geeft een indicatie waar een eventuele kolonie gezocht moet worden. Tijdens het tweede en derde terreinbezoek is meer gericht gezocht en gecontroleerd of op de locatie van de concentratie een verblijfplaats aanwezig is.

Tijdens het eerste onderzoek is een vrij grote concentratie jagende dieren aangetroffen tussen de groensingel en de laagbouw van het verzorgingshuis. In de laagbouw zijn verschillende geschikte invliegopeningen aanwezig. Verder zijn er verspreid over het gebied jagende vleermuizen gehoord en gezien. Het betreffen uitsluitend gewone dwergvleermuizen.

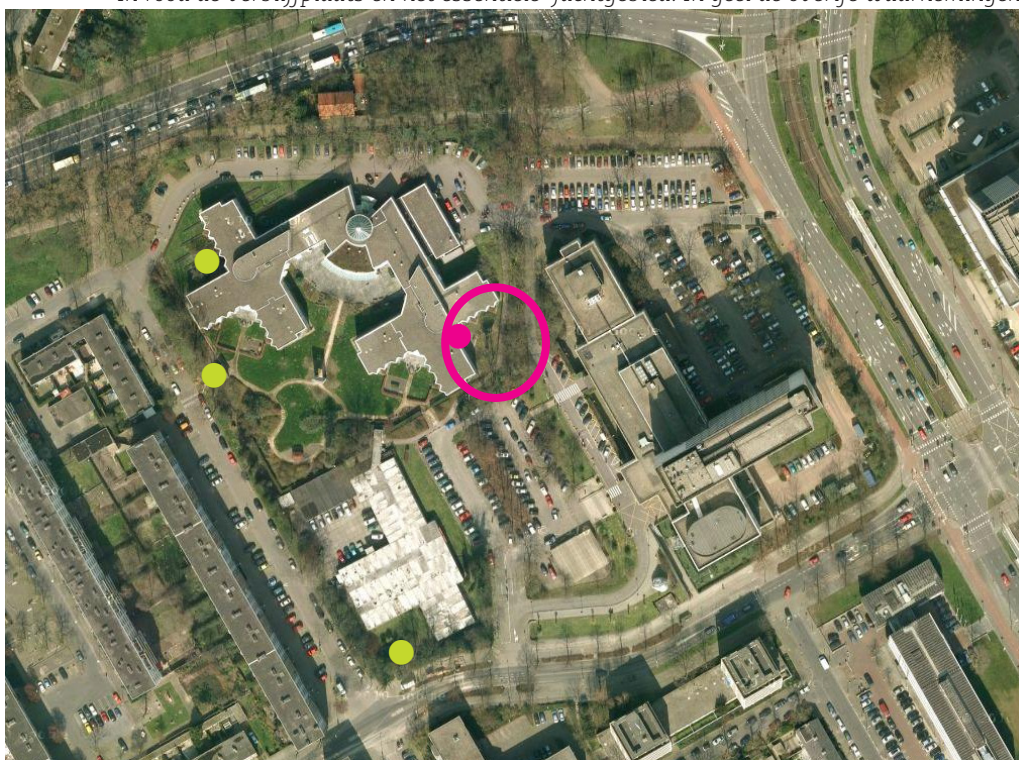
Tijdens het tweede onderzoek is gepost bij de waarschijnlijke locatie van de verblijfplaats. De uitvliegende dieren bevestigden het vermoeden van een zomerkolonie in het gebouw. In totaal zijn 32 uitvliegende dieren geteld, het betreft een zomerkolonie van de gewone dwergvleermuis. Het tellen is gestopt toen

Inventarisatie op 19 mei 2013.

De stippen geven de waarnemingen van gewone dwergvleermuis weer.

*Waarnemingen tijdens de tweede en derde inventarisatie.
In rood de verblijfplaats en het essentiële jachtgebied. In geel de overige waarnemingen.*

vanwege de duisternis toen niet goed meer zichtbaar was of de vleermuizen in of uit de verblijfplaats kwamen. Aansluitend op het tellen is het plangebied verder geïnventariseerd op jagende dieren. Gebleken is dat verspreid over het plangebied enkele gewone dwergvleermuizen op insecten jaagden. In de aansluitende ochtendschemering is gezocht naar zwermende dieren. Op die manier zijn verblijfplaatsen relatief eenvoudig te vinden. De bedoeling was te controleren of er een tweede zomerverblijf op het terrein aanwezig is. Deze is niet gevonden. Wel zijn bij de bekende verblijfplaats ongeveer 30 tot 40 dieren aangetroffen.

Tijdens de derde inventarisatie is weer – in de ochtendschemering – gezocht naar de aanwezigheid van een zomerverblijf. Deze is toen niet aangetroffen, de zomerkolonie in het verzorgingshuis was eveneens afwezig. Het is gebruikelijk dat vleermuizen een netwerk aan verblijfplaatsen gebruiken. De dieren verhuizen tijdens de kraamperiode en gebruiken verschillende verblijfplaatsen. Door deze verhuizingen wordt de last van de parasieten onderdrukt. Een verblijfplaats is ook beschermd als deze – tijdelijk – niet gebruikt wordt.

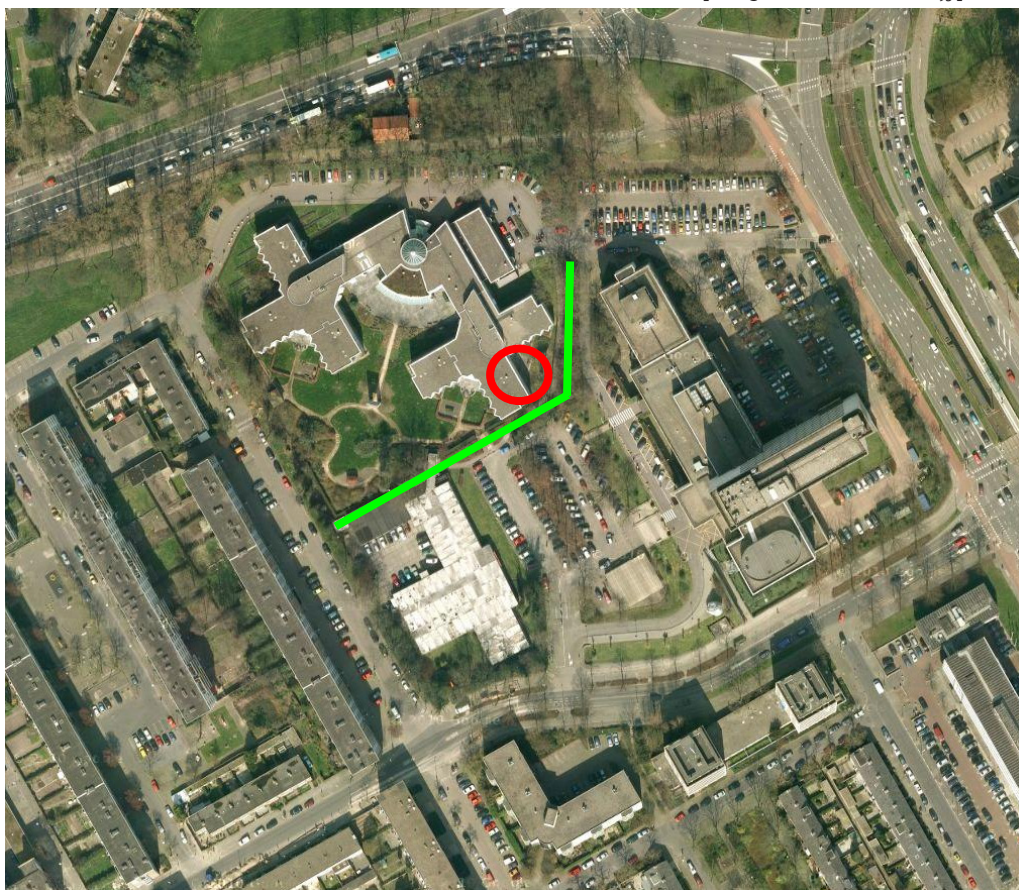
Tijdens de beide najaarsinventarisaties is een roepend mannetje van de gewone dwergvleermuis aangetroffen vliegend tussen de groensingel en het verzorgingshuis nabij de verblijfplaats. Ook aan de zijde van de Trumanlaan is een roepend mannetje gehoord. Ook dit dier vloog rond. Er is een kans dat het hetzelfde exemplaar is als bij de verblijfplaats. Een exacte locatie van het paarterritorium is niet vast te stellen doordat beide dieren rondvlogen. Wel is duidelijk dat er een of twee paarterritoria aanwezig zijn. Deze liggen juist buiten het plangebied.

Analyse en conclusie

Uit de inventarisatie is gebleken dat er een groep gewone dwergvleermuizen verblijft in de laagbouw van het verzorgingshuis. De groep heeft een omvang van ongeveer 30 dieren. Het betreft een vaste verblijfplaats die beschermd is via de Flora en Faunawet. In het gebied zijn tevens enkele roepende mannetjes gehoord. Deze dieren zijn vliegend in de nabijheid van de laagbouw aangetroffen, een vaste verblijfplaats is hiervan moeilijk te traceren maar heeft een directe relatie met de eerder aangetroffen zomerkolonie. Op het terrein zijn jagende dieren aangetroffen, het betreft hier een niet-essentieel jachtgebied. Uitzondering is het jachtgebiedje direct bij de verblijfplaats. Op de kaart is dat essentiële jachtgebied met een afwijkende kleur aangegeven.

Het verzorgingshuis blijft behouden en wordt niet gesloopt. Er is daarom geen direct effect op de vaste verblijfplaats. Een ontheffing ex artikel 75 Flora en Faunawet is niet noodzakelijk als met de vormgeving van de groenstructuur en de werkzaamheden rekening wordt gehouden met de zomerkolonie.

In rood de locatie van de zomerverblijfplaats en in groen de belangrijke groensingel tussen het plangebied en de verblijfplaats.

Concreet wordt voorgesteld de huidige groensingel langs het verzorgingshuis te behouden in de huidige vorm en structuur. Daarnaast is het van belang dat er als er gewerkt wordt met bouwlampen de verblijfplaats en de groensingel aan de zijde van het verzorgingshuis niet verlicht wordt. Aangezien er plannen zijn voor een groene inrichting van het terrein na nieuwbouw zal de omvang van het niet-essentiële jachtgebied toenemen.

- **Overige soorten**

Uit de inventarisatie en de beschikbare gegevens van derden blijkt dat er - behalve de vleermuizen - geen bijzondere of beschermde soorten zijn te verwachten. Tijdens de inventarisaties zijn deze evenmin aangetroffen. In het kader van de Flora en Faunawet is daarom geen ontheffing noodzakelijk en is geen verklaring van geen bedenkingen nodig.

- **Beschermde gebieden**

De afstand tot de beschermde gebieden is erg groot. Gezien de aard van de ontwikkelingen, de opbouw van het landschap (de stad Utrecht) en de afstand tot de beschermde gebieden is met zekerheid geen effect te verwachten. Er is geen vergunning van de Natuurbeschermingswet of een ontheffing van de ruimtelijke verordening nodig. Ook is geen verklaring van geen bedenkingen nodig.

Literatuur

- Anonymus (2011) Soortenstandaard, Gewone dwergvleermuis, *Pipistrellus pipistrellus*. Dienst Regelingen, Ministerie Economische Zaken.
- Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill (2010) Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion Natuur.
- Kapteyn, K. (1995) Vleermuizen in het landschap. Schuyt & co, Haarlem.
- Simon, M., S. Hüttenbügel & J. Smit-Viergutz (2004) Ökologie und Schutz von Fledermäusen in Dörfern und Städten. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
- Wansink, D. (2012) Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- www.waarneming.nl
- www.zoogdieratlas.nl